Svar på skriftligt spörsmål SSS 383/2025 rd

Svar på skriftligt spörsmål om vindkraften i östra Finland

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 383/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Vesa Kallio m.fl. / C:

> Genom vilka åtgärder påskyndar regeringen utvecklingen av vindkraften i östra Finland, och
>
> genom vilka konkreta åtgärder styr försvarsministeriet försvarsförvaltningen att vidta åtgärder som förutsätter främjande av vindkraftskompensation?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Under den gångna regeringsperioden slutförde en arbetsgrupp som tillsatts av arbets- och näringsministeriet och försvarsministeriet sitt utredningsarbete för att hitta sätt att samordna territorialövervakningen och vindkraftsutbyggnaden i östra Finland. Arbetsgruppen granskade särskilt de tekniska lösningarna inom territorialövervakningssystemet, eventuella alternativ till modellen med kompensationsområden samt deras ramvillkor och följdverkningar.

Arbetsgruppens arbete fokuserade särskilt på följande helheter: de tekniska lösningarna inom territorialövervakningssystemet, tillgången till dem och finansieringen av dem, eventuella alternativ till kompensationsområdesmodellen och följdverkningar, en långsiktig vision för vindkraften i östra Finland, och andra hinder som utreds som en del av programmet för östra Finland. Dessa helheter behandlas ingående i den slutrapport om utbyggnaden av vindkraft i östra Finland som arbetsgruppen lämnat in. I rapporten behandlas dessutom situationen i fråga om vindkraftsutbyggnad i Östra Finland på ett heltäckande sätt.

Vindkraftverken påverkar territorialövervakningssystemet på olika sätt. Den mest betydande inverkan har vindkraften på flygövervakningen, men dessutom observeras effekter också i andra sensorsystem, signal- och meddelandesystem. Den skärpta säkerhetspolitiska omgivningen ställer också ytterligare krav på territorialövervakningen, vilket bör beaktas som en del av samordningen av vindkraften och försvaret. Tillräcklig övervakningsförmåga garanterar den förvarning som tryggandet av rikets territoriella integritet förutsätter.

Försvarsförvaltningen har sedan 2011 gett utlåtanden om vindkraftsprojektens godtagbarhet. Försvarsmakten har sedan 2011 gett ett positivt utlåtande till 85 obebyggda projekt som omfattar sammanlagt 1131 kraftverk på 0–100 kilometers avstånd från östgränsen. Av de positiva utlåtandena har 14 projekt/118 kraftverk byggts. Det är motiverat att utbyggnaden av vindkraft i östra Finland i det inledande skedet riktas till de områden för vilka Försvarsmakten redan har gett ett positivt utlåtande samt till de områden för vilka ett motsvarande utlåtande kan beviljas inom ramen för nuvarande och framväxande luftövervakning. Dessa åtgärder kan vidtas omedelbart genom samarbete mellan vindkraftsaktörerna. Dessa kraftverk kan i nuläget byggas utan merkostnader i anslutning till kompensationslösningen.

Det är också viktigt att notera att den knappa utbyggnaden av vindkraft i Östra Finland inte enbart beror på försvarsförvaltningen. Projekt som Försvarsmakten förordat har fallit till exempel på grund av planläggningsfrågor, natur- och bullervärden, brist på stamnät för el, investerarnas tillbakadragande eller lokalt motstånd. Dessutom bör man i detta sammanhang beakta minimiavståndet i samband med revideringen av lagen om områdesanvändning. För närvarande dras det upp riktlinjer för detaljerna i samband med detta som en del av behandlingen av lagstiftningen.

Försvarsförvaltningen har förbundit sig till en kompensationslösning, men fäster uppmärksamhet vid följande ramvillkor som utgör grunden för bildandet av kompensationsområdet. För det första är valet av kompensationsområde ett politiskt beslut och det är klart att valet försätter regionerna i ojämlik ställning. Byggandet av ett kompensationsområde inom ett visst område låser byggandet av vindkraft för en lång tid, både i fråga om kompensationsområdet och i fråga om de områden som får kompensationens skadliga effekter. Detta kan också inverka på möjligheterna att bygga projekt i kompensationsområdets omedelbara närhet (ca 100 km). Skadorna orsakas i synnerhet av överföringen av övervakningssystemen. Överföringen av övervakningssystemen hindrar utbyggnaden av vindkraft i de områden som omger kompensationsområdet och i värsta fall måste redan pågående projekt avbrytas.

En förutsättning för byggande på kompensationsområdet är att den extra kostnad som kompensationsavgiften medför är skälig. Detta förutsätter ett tillräckligt antal kraftverk i området. Till exempel en kompensationslösning inom några landskaps område skulle kräva att minst 1 000–1 500 kraftverk byggs med den betalningsvilja som aktörerna uppgett (avgift 0,2 miljoner euro/kraftverk). En lösning som omfattar hela östra Finland förutsätter 3 000–4 500 kraftverk. Med beaktande av att endast en del av de planerade vindkraftsprojekten genomförs och det finns många andra begränsningar för byggandet än territorialövervakningen, är de antal vindkraftverk på kompensationsområdet som aktörerna föreslår sannolikt överoptimistiska. Dessutom är de ovannämnda mängderna mycket stora också i hela Finland. I juni 2025 fanns det sammanlagt 1 920 vindkraftverk i Finland. Enligt scenarioberäkningarna för energi- och klimatstrategin kommer det att finnas 1 750 nya vindkraftverk i Finland före 2040.

Enligt rapporten gällande östra Finland uppgår den totala kostnaden för kompensationen för vindkraftens negativa effekter i form av markbaserad övervakningsutrustning som omfattar två eller tre landskap beroende på region och dess läge till cirka 190–300 miljoner euro per region, om livslängden antas vara cirka 25–30 år. I summan har man beaktat kostnaderna för anskaffning, byggande av prestanda samt drift och underhåll. Hela östra Finlands kompensation med landbaserad övervakningsutrustning skulle alltså kosta cirka 600–900 miljoner euro från finska vikens kust till östra Lappland. Inflationen och den ökade efterfrågan på försvarsteknik har redan höjt priset på kompensationslösningen både nominellt och reellt, vilket ytterligare ökar den kraftverksspecifika kompensationsavgiften.

Som jämförelse, om än inte helt jämförbar, kan det konstateras att lagen om kompensationsområden för vindkraft (490/2013) trädde i kraft den 28 juni 2013. Syftet med lagen är att göra det möjligt att bygga vindkraftverk inom de utsedda kompensationsområdena för vindkraft så att Finlands territorialövervakning, Försvarsmaktens regionala verksamhetsförutsättningar och den militära luftfarten inte äventyras eller störs. För närvarande innehåller lagen ett område, Bottenvikens vindkraftsområde, som ligger inom kommunerna Karlö, Lumijoki, Brahestad, Siikajoki och Pyhäjoki. Vindkraftsområdet vid Bottenviken är cirka 2 450 kvadratkilometer stort. Vindkraftsavgiften i området är 50 000 euro och det målbelopp som samlas in genom kompensationen är 18 500 000 euro. Inom vindkraftsområdet vid Bottenviken tas vindkraftsavgift enligt lagen inte ut för kraftverk som varit i kommersiellt bruk redan innan lagen trädde i kraft eller för sådana kraftverk som redan fått ett positivt utlåtande av Försvarsmakten. För närvarande finns det cirka 120 vindkraftverk inom kompensationsområdet. Avgifterna för de kraftverk som hittills byggts i området täcker endast en bråkdel av det totala beloppet av kompensationen.

Kompensationslösningen förutsätter att företagen förbinder sig avsevärt på förhand, vilket ökar företagens behov av investeringsfinansiering och ökar riskfaktorn för projekten. Företagen har inte uttryckt någon vilja att förbinda sig till betalningarna i ett tidigt skede av projektutvecklingen. Således är behovet av statlig brofinansiering uppenbart, vilket på grund av den uppskattade långvarigheten (uppskattningsvis över 10 år) också skulle innebära betydande räntekostnader för staten. Statens ekonomiska situation tillåter för närvarande inte betydande risktagning. Det är också värt att notera att brofinansieringen i praktiken är ett betydande företagsstöd för en enda industrisektor.

Ur försvarsförvaltningens synvinkel är det viktigt att utgångspunkten för kompensationen är den territorialövervakningsförmåga samt därtill hörande verksamhetsfrihet som normala förhållanden och undantagsförhållanden förutsätter. På grund av det rådande säkerhetsläget har tillgången på övervakningsteknik försämrats, vilket ytterligare ökar kostnaderna för kompensation och behovet av att förbinda sig på förhand. Om man beslutar att gå vidare med kompensationslösningen, känner försvarsförvaltningen till de delar av territorialövervakningssystemet för vilka den kompenserande tekniken bör främjas. I anslutning till detta har försvarsministeriet, Huvudstaben och

Flygvapnet bedömt systemet för territorialövervakning som helhet i samband med arbetet i arbetsgruppen för vindkraftsutbyggnad i östra Finland.

Försvarsmakten har inga på förhand fastställda områden där det inte är möjligt att bygga vindkraft. Varje projekt granskas med beaktande av kraftverkets dimensioner som enskilda fall och de förordas alltid när de är godtagbara med tanke på tryggandet av övervakningsförmågan. Vid behov, som en del av remissprocessen, för Huvudstaben diskussioner om enskilda projekt till exempel kring kraftverkens, höjd för att projekten ska kunna lyckas. Utgående från försvarets utgångspunkter har försvarsförvaltningen fullt ut förbundit sig till en eventuell kompensationslösning, men för att den ska kunna genomföras krävs det att också många andra frågor inom olika samhälleliga sektorer avgörs. Således är det slutliga genomförandet av kompensationsområdet inte bara en fråga för försvarsministeriets förvaltningsområde.

En förutsättning för att utbyggnaden av vindkraft ska öka avsevärt är dessutom att efterfrågan på el ökar från nuvarande nivå i en sådan utsträckning att den inte kan täckas tillräckligt med redan befintlig produktionskapacitet eller produktionskapacitet som ska byggas. Vindens olikheter i östra Finland kan i någon mån förbättra lönsamheten för projekten i fråga jämfört med västra Finland. Med tanke på energileveranssäkerheten eller till exempel målen för förnybar energi är byggandet av vindkraft i östra Finland för närvarande inte avgörande. Försvarsministeriet fortsätter arbeta för samt föra dialog med alla aktörer som är väsentliga med tanke på ärendet för att det i framtiden ska finnas bättre förutsättningar för vindkraftsutbyggnad än för närvarande.

Helsingfors 4.12.2025

Kommun- och regionminister Anna-Kaisa Ikonen